

9 december 2020

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Accreditatie hoger onderwijs – aanpassingen in aantocht
- Het onderzoekskader accreditatiestelsel onder de loep
- Antwoorden op Kamervragen
- Een paar zaken nader bekeken, gelet op de kwaliteitszorg...

Inleiding

Degenen die vanuit de instelling, de organisatie, het bureau, het netwerk of gewoon als expert proberen bij te houden wat er allemaal vanuit de overheid naar buiten wordt gebracht, weten dat ze daaraan in principe een dagtaak hebben. Maar ja, voor bepaalde onderwerpen moet het gewoon en voor andere zaken kan het handig zijn om in de gaten te houden wat er speelt. Je weet maar nooit, om het zo te zeggen, want voor je het weet zijn bepaalde kaders, regelingen en voorschriften aangepast met alle gevolgen van dien. Politici hebben daarvoor hun fractiemedewerkers, om alles door te pluizen en te beoordelen op het passen bij de eigen politieke uitgangspunten en de daarbij behorende waarden. Vervolgens komen ze bij alle voornemens, plannen, wetsvoorstellen, documenten, verslagen en rapporten met gerichte vragen, om daarmee via het verkrijgen van de ambtelijk geformuleerde antwoorden een aanvullende stroom documenten in gang te zetten en te houden.

In ons netwerk wordt getracht ook een en ander te volgen, om daarbij te bezien wat interessant kan zijn voor de doelgroepen die we hebben. Via de nieuwsbrieven die onregelmatig verschijnen proberen we zoveel mogelijk te noemen, met een korte toelichting, maar ook dan worden veel zaken gemist dan wel onderbelicht. Natuurlijk kennen we andere organisaties die ook aan de weg timmeren zoals het Hoger Onderwijs Persbureau en Scienceguide, met publicaties voor de hogescholen en universiteiten (en de bladen die ze hebben) resp. het management van die instellingen. Op die wijze kan een breed spectrum aan doelgroepen worden bediend.

Vanaf januari zullen we bezien of op de website ruimte is te maken voor een wekelijkse update ten aanzien van de verschenen stukken, relevant voor onze doelgroep, in combinatie met een e-mail waarin kort wordt verwezen naar die documenten.

Inhoud

1. Kamervragen en antwoorden: leveren vaak interessante inblikjes op
2. Onderzoekskader accreditatiestelsel hoger onderwijs onder de loep (delen kamerbrief)
  - 2.1 *Vraag over voorbereidende jaren voor buitenlanders en andere 'aparte' vormen*
  - 2.2 *Vraag: Toelating internationale havisten bij wo (casus UvA)*
  - 2.3 *Vraag: Toezicht op evaluatiebureaus (en hun inbreng)*
  - 2.4 *Vraag: Visitatiebureaus (en hun rol bij de accreditatie)*
  - 2.5 *Vraag: Voertaal tijdens accreditatie en inbreng studenten (bij de visitatie)*
  - 2.6 *Vraag: Welke studenten en hoe geselecteerd... (voor meedoen aan de visitatie)*

Annex:

De onderwijsinspectie heeft in haar rapport van 2018 aanbevelingen gedaan als het gaat om de rol van de evaluatiebureaus, dus de voormalige VBI's, bij de visitatie en bijkomende activiteiten. We geven in de annex deze passages uit het rapport aangezien de minister hiernaar verwijst en tevens aangeeft dat de inspectie er later nog een keer op zal terugkomen, in een soort evaluatie.

1 Kamervragen en antwoorden: leveren vaak interessante inkijkjes op

In dit nummer pakken we weer zo'n stuk bij de kop, gehaald uit de stapel met documenten die de afgelopen periode zijn verschenen. Dat document gaat over 'het onderzoekskader accreditatiestelsel hoger onderwijs'. De minister stuurde eind november haar antwoorden op vragen van de politici over de plannen voor aanpassingen voor dat stelsel naar de Tweede Kamer. Het interessante van zo'n stuk is tweeledig nl. het kunnen zien waarop men zich als Kamerleden focust en – nog belangrijker – de antwoorden die de minister geeft. Die formuleringen bevatten soms een verrassende mening, met een duidelijk hint betreffende de richting waarin OCW denkt als het gaat om verdere maatregelen.

Wetsvoorstellen moeten helemaal kloppen. In de toelichting daarop kunnen de politieke teugels wat worden losgelaten als het gaat om de formulering van bepaalde redenen bij het voorstel. Maar in antwoorden op Kamervragen zie je vaker nog wat meer en anders doorschemeren met betrekking tot de argumenten en ook de plannen voor de nabije toekomst. Je zou het ook een vorm van 'vooruitschaduwing' kunnen noemen, zonder dat politici er later heel veel mee kunnen als het gaat om het becommentariëren van standpunten van OCW en het formele handelen. Maar toch, het kan leiden tot nieuwe inzichten en eventueel aanvullende vragen.

2 Onderzoekskader accreditatiestelsel hoger onderwijs onder de loep (delen Kamerbrief)

Hieronder geven we een aantal stukken uit de Kamerbrief¹. Eerst geven we het stukje een naam, vervolgens vermelden we de vraag en het antwoord. Hierbij vlechten we onze kanttekeningen er tussendoor, in kadertjes – en met (soms uitgebreide) voetnoten, als u als lezer wat dieper in de materie wilt duiken, met wat achtergronden.

2.1 Vraag over voorbereidende jaren voor buitenlanders en andere 'aparte' vormen

De leden van de CDA-fractie merken op dat zij naar aanleiding van het bericht 'Hoe de UvA in de jacht op de internationale student de grenzen opzoekt'² schriftelijke vragen hebben gesteld. Uit de beantwoording blijkt dat het voorbereidend jaar zowel niet onder toezicht van de NVAO als de onderwijsinspectie valt. De leden vragen zich af of er nog meer soorten onderwijs zijn die aangeboden worden door hoger onderwijs instellingen waar de NVAO en de onderwijsinspectie geen toezicht op houden.

Binnen ons land kennen we formele toelatingseisen voor het hoger onderwijs. Die zijn met wat daarbij verder komt kijken, vastgelegd in een wettelijke regeling. Dat geldt voor de Bachelor, maar ook voor de Master. Maar als er studenten vanuit het buitenland komen, kan een instelling zelf vaststellen hoe de toelatingsregels zijn te vertalen naar een andere aanpak.

Nu blijkt dat bij de UvA (en mogelijk andere universiteiten) deze opening in de wetgeving wordt gebruikt door te werken met een vorm van 'bijspijkeren'. Dat gebeurt via een voorbereidend jaar, waarbij in principe de inrichting en de toetsing ervan in handen van de instelling zelf zou moeten liggen.

¹ Zie in de middelste kolom van <http://www.leidoacademy.nl/nieuwsbrieven-stukken/>

² "De afgelopen jaren kwamen er honderden internationale studenten naar Amsterdam die nog niet aan de toelatingseisen van de UvA voldoen. Door middel van een voorbereidend jaar à 18.000 euro worden ze op de Roeterseilandcampus klaargestoomd voor een UvA-studie. Om sommige studenten aan een verblijfsvergunning te helpen moet de universiteit echter een kunstgreep toepassen.

Studenten wier diploma wordt ingeschaald op het niveau van vwo-6 en die bovendien met goed gevolg een toets Engels afleggen, mogen vaak direct aan een universitaire studie beginnen. Veel diploma's van studenten in spe uit niet-Westerse landen worden echter ingeschaald als ongeveer van het niveau havo-5. Dat betekent dat het onderwijs algemeen vormend was, maar niet per se voorbereidend op wetenschappelijk onderwijs.

Studenten met een havo-5-niveau zijn in principe niet toelaatbaar voor een wetenschappelijke studie, maar daar hebben particuliere opleiders iets op gevonden: het voorbereidende jaar. OnCampus, dat onderdeel is van het Britse Cambridge Education Group (The Cambridge Group heeft niets te maken met de prestigieuze University of Cambridge), belooft studenten die nog niet toegelaten kunnen worden tot de universiteit in één jaar klaar te stomen voor een UvA-studie. Prijskaartje: om en nabij de 18.000 euro. Dat is ongeveer twee keer zoveel als de kosten voor een bachelor Business Administration voor een student van buiten de Europese Unie."

Bron: <https://www.folia.nl/actueel/140134/hoe-de-uva-in-de-jacht-op-de-internationale-student-de-grenzen-opzoekt>

In dit geval betreft het een werkvorm met het voor veel geld in een jaar 'upgraden' van a.s. studenten van buiten de EER - als zodanig niet vallend onder de mogelijkheid voor een diplomavergelijking - van 'havo-5' naar 'vwo-6'. Dat gebeurt ook bij wo-opleidingen die een selectie kennen. Deze aanpak valt, zo wordt gesteld in de Kamervraag, buiten de normale procedures, zoals dat wel geldt voor degenen die binnen ons systeem via de havo een vwo-diploma behalen.

Getriggerd door dit verhaal willen de Kamerleden graag weten of er ook meer van deze afwijkende routes zijn, zich afspelend buiten de kaders die de NVAO en de Inspectie kunnen gebruiken om hun reguliere controle uit te oefenen.

Antwoord van de minister

De NVAO beoordeelt de kwaliteit van opleidingen waar een graad voor wordt uitgegeven: associate degrees, bachelors en masters³. Voor het voorbereidend jaar wordt geen graad verleend. De onderwijsinspectie beoordeelt en bevordert de kwaliteit van het stelsel van hoger onderwijs en van het accreditatiestelsel.

Helder, net zo goed als het propedeutisch examen met daarbij een eigen getuigschrift ook geen graad oplevert. Die periode van een jaar wordt uiteraard wel meegenomen in de beoordeling door de NVAO, gezien de functie ervan binnen het gehele systeem.

Het gaat echter in dit geval bij de UvA om een private activiteit van een bekostigde instelling voor hoger onderwijs. We komen daar nog op terug in het volgende kadertje.

Voor het onderzoek naar het accreditatiestelsel is het onderhavige onderzoekskader opgesteld met tien standaarden waarin het onderzoek naar de naleving van wettelijke voorschriften met betrekking tot het accreditatiestelsel is geïntegreerd. Instellingen voor hoger onderwijs kunnen contractonderwijs aanbieden, niet leidend tot een formele graad. De kwaliteit en toegankelijkheid daarvan valt niet onder het toezicht van de onderwijsinspectie of de NVAO.

Wel houdt de onderwijsinspectie toezicht op de rechtmatigheid en doelmatigheid van de financiën in het bekostigd onderwijs. In dat kader houdt zij ook toezicht op het contractonderwijs en andere activiteiten.

De niet-bekostigde instellingen bieden naast geaccrediteerde opleidingen soms ook ander cursusonderwijs aan. Dit valt buiten het toezicht van de onderwijsinspectie en de NVAO

Dat klinkt op zich heel erg logisch, ware het niet dat OCW hiermee zichzelf op een specifieke wijze in de vingers snijdt. Het is namelijk zo dat bekostigde instellingen (hogescholen en universiteiten) volgens de door de overheid zelf opgestelde regels voor 'helderheid voor het verzorgen van onderwijs' alleen maar publiek-private activiteiten rond onderwijs en onderzoek mag ontplooien als deze bijdragen aan de inhoud, het niveau en – let op – de vereiste kwaliteit van het formele en bekostigde onderwijs (dus leidend tot een graad). Daarvoor zijn strenge richtlijnen in 2018 opgesteld om ervoor te zorgen dat publiek geld niet onzichtbaar 'weglekt' of onjuist wordt besteed. Het klopt dat de inspectie daarop toe ziet, op basis van de jaarverslagen en andere rapportages.

Bekostigde instellingen kunnen derhalve geen 'losse' private activiteiten in de markt zetten, zoals dat gebeurt door de private rechtspersonen voor het hoger onderwijs, als deze niet plaatsvinden binnen een relevante publiek-private samenwerking en dus ook niet als het gaat om niet-relevante cursussen, trainingen e.d.

Voor alle duidelijkheid, we bedoelen hier het aanbieden onder dezelfde instellingsnaam zoals die wordt gehanteerd voor het bekostigde pakket opleidingen. Men mag best een losstaande instelling hebben voor het private pakket, maar dan moeten de geldstromen helemaal los van elkaar lopen.

Die scheiding heeft vooral te maken met het feit dat de NVAO een instellingsaccreditatie kan afgeven voor een bekostigde instelling en die geldt alleen voor de formele opleidingen. Het 'meeliften'

³ De Doctorate (PhD) is ook een graad binnen het hoger onderwijs, eveneens gebaseerd op afspraken in het Bologna-proces, maar omdat alle landen heel verschillende formats hiervoor kennen, bemoeit de NVAO zich niet met de wijze waarop de graad wordt verleend. Dit valt allemaal onder de 'academische vrijheid' en de mogelijkheden die via het promotierecht aan de universiteiten is verleend. Overigens kennen de technische universiteiten ook nog op niveau 8 het 'ontwerpers-certificaat', maar die wordt alleen maar door de overheid vergoed als het traject daarvoor drie of minder jaren heeft geduurd.

van alle commerciële activiteiten leidt tot een niet-transparant aanbod voor de klanten, de studenten en anderen die iets willen doen rond het 'levenlang ontwikkelen'. Ook private instellingen kunnen hier last van hebben, als de markt wordt verstoord⁴.

Verder is het zo dat er vanaf 2021 (is nu de verwachting, maar...) sprake zal zijn van een wettelijke koppeling van de onderwijskwalificaties aan het NLQF (en het EQF), dus aan de raamwerken die er zijn binnen het gehele stelsel. Niet-formele opleidingen kunnen zich laten koppelen aan een niveau van het NLQF om daarmee toch een bepaalde status verwerven. De vraag is of die situatie straks wel gaat vallen onder het toezicht van de inspectie, en zo ja, dan is er heel veel werk te doen voor die organisatie...

Tot slot heeft de onderwijsinspectie eerder gesignaleerd dat er routes naar het leraarschap zijn die noch onder inspectietoezicht vallen noch onder de accreditatie van de NVAO. Het gaat hier vooral om zij-instroom in beroep, waarvoor andere kwaliteitsmaatregelen zijn genomen, en om cursorisch/modulaire na- en bijscholing voor reeds bevoegde leraren.

Deze trajecten worden in de meeste gevallen verzorgd door reguliere lerarenopleidingen.

Vreemd eigenlijk, zoals het hier staat, vanaf de buitenkant in ogenschouw genomen. Als dit alles leidt tot het behalen van een formeel diploma, kan hier simpelweg worden gesproken van een scenario waarbij sprake is van het toepassen van EVC, dus het instromen op basis van vrijstellingen. Dat proces wordt als zodanig in de wet genoemd en daarmee kunnen zowel de NVAO als de inspectie bezien hoe een en ander wordt toegepast resp. het resultaat ervan is, gelet op de afgestudeerden.

Overigens lijkt dit ook te kunnen vallen onder het 'experiment onvolledige opleidingen' en de accreditatie daarvan.

2.2 Vraag: Toelating internationale havisten bij wo

Tevens vragen de genoemde leden naar de stand van zaken ten aanzien van vervolgstappen over de toelatingsvoorwaarden van internationale havisten aan universitaire opleidingen.

Men wil dus weten of de handelwijze zoals de UvA die hanteert, nog een vervolg kent (afschaffen of inbedden in de wet).

Antwoord van de minister

Zoals aangegeven in de antwoorden op de Kamervragen van de leden Van der Molen en Van Toorenburg van 12 oktober 2020, hebben eerst de VSNU, VH en NRTO de gelegenheid gekregen te reageren op het rapport van de Landelijke Commissie Gedragscode Internationale Student in het Hoger Onderwijs⁵. Die reacties zijn er inmiddels. Er is gesproken met de Landelijke Commissie en de onderwijsinspectie. Ook met de koepels zal nader overlegd worden. Op de vervolgstappen zal ik ingaan in een schriftelijke reactie voor 3 december⁶, zoals uw Kamer heeft gevraagd per brief van 24 september.

⁴ Er zijn al veel discussies gevoerd als het gaat om het 'level playing field' voor het aanbieden van scholing die niet gekoppeld is aan formele opleidingen en graden. Bekostigde instellingen mogen nu eenmaal geen losstaande onderdelen aanbieden, dus geen semesters, vakken, eenheden en minoren e.d. Dat mag alleen in de private context en dan moeten de aanbieders in juridische zin losstaan van de bekostigde instellingen. Veel politici willen dit speelveld in stand houden, terwijl de VH en de VSNU pleiten voor het veel flexibeler hiermee omgaan.

Dus als men alles wil 'mixen' en beide soorten instellingen met elkaar laten concurreren (...), laat de overheid dan eerst starten met het geven van een zuivere aanzet, met scenario's en kaders die daarbij van belang zijn. Maar zoals de vlag er nu bijhangt, met de schreeuwende vraag om scholing, zal dit niet zo snel gebeuren... Overigens zit de private markt niet stil, zeker niet nadat de NCOI enige tijd geleden alle aanbieders die tot deze groep behoren, een plek heeft gegeven op www.opleiding.nl. Het bundelen van alle merken heeft ook geleid tot het uitbreiden van het aanbod voor grote bedrijven en andere werkgevers die scholing gebruiken voor hun werknemers binnen de aanstelling. Dat gebeurt door een overkoepelend contract af te sluiten met de NCOI-groep zodanig dat alle werknemers ongebreideld mogen shoppen uit het complete aanbod op een eigen afgeschermd deel van die website, met korte en wat langere trainingen en cursussen en alles wat daarbij in het pakket zit.

⁵ Zie: <https://www.internationalstudy.nl>

⁶ Bij de laatste voorbereiding van deze nieuwsbrief was deze reactie nog niet bekend (openbaar).

NRTO en VH

De betrokken onderwijskoepels hebben dus mogen reageren op deze constructie en de kritiek die door de speciaal voor internationale zaken ingerichte commissie daarop is geuit, met vervolgens een aantal aanbevelingen. Dat betekent dat er ruimte moet zijn voor een dergelijke aanpak of juist niet, dus door te blijven uitgaan van hetgeen in de wet ook staat voor de Nederlandse leerlingen die via het havo naar het wo willen gaan – via het vwo dan wel door eerst een hbo-propedeuse te halen dan wel een Ad-diploma.

De NRTO en de VH zijn helder in hun standpunt nl. het hanteren van de huidige ruimte die er is voor havisten, dus ook vanuit een land naast de EER, en niet een u-bocht zoeken door voor veel geld een traject van een jaar aan te bieden als alternatief.

Hun mening als NRTO en VH:

“De NRTO en de Vereniging Hogescholen zien het liefste dat de striktere interpretatie in het onderzoeksrapport wordt gehandhaafd. Die interpretatie houdt in dat het voorbereidend jaar beperkt blijft tot het wegwerken van duidelijk onderkende deficiënties, qua taalvaardigheid of een enkel vak. Voor het hbo gaat het dan om studenten die een buitenlandse vooropleiding hebben gevolgd die in Nederland (op basis van de waardering in een Nuffic-advies) gewaardeerd wordt op havo-niveau (voor toelating tot een 4-jarige opleiding) dan wel vwo-niveau (voor toelating tot een 3-jarig traject), maar nog enige benodigde kennis missen.”

VSNU

De VSNU als de koepel waaronder de UvA valt, komt met een veel uitgebreidere reactie, die zonder meer is te zien als een poging om ‘van alles weg te beredeneren’ met een stapel tegenwerpingen. Men beaamt soms een bewering, om vervolgens toch weer achter een eerdere tegenovergestelde mening te gaan staan⁷. We geven hier delen van de VSNU-verdediging, met tussendoor enig commentaar.

“Het is onduidelijk waarom de commissie ervoor kiest een strikte opvatting van het wegwerken van deficiënties na te streven. Universiteiten zien dat in een groot aantal landen getalenteerde scholieren een diploma halen dat gelijkstaat aan het Nederlandse havo-diploma, omdat in het betreffende land geen hoger middelbare school diploma bestaat.”

Opmerkelijk, aangezien elk land een vorm heeft die te zien is als de ‘nationale hoger onderwijsruimte’, met universiteiten en in een binair stelsel ook ‘hogescholen’. Dat betekent dat er opleidingen bestaan die voorbereiden op het hoger onderwijs en recht op toelating geven, dus met een middelbare schooldiploma. Wat overigens met een ‘hoger’ diploma wordt bedoeld is een kwestie van gissen, maar mogelijk wordt bedoeld dat er geen (vergelijkbaar) ‘vwo-diploma’ in zo’n land is.

Maar dat zou inhouden dat het hoger onderwijs in dat betreffende land in formele zin aansluit op onze Nederlandse havo, en dat men aldaar geen leerlijnen kent die te zien zijn als gelijkwaardig met onze wetenschappelijke opleidingen. Ergo, dat nationale hoger onderwijs betreft dus een systeem dat niet gelijkwaardig is met de onze, als we deze redenering volgen.

Een optie die dan voor de hand ligt is dat studenten eerst in het eigen land een nationaal erkend hoger onderwijsdiploma verwerven, gevolgd door een vergelijking door een instelling in Nederland daarvan met wat wij hier zoal aanbieden, mogelijk gericht op het behalen van een Nederlandse Master. Dat kan eventueel leiden tot het moeten doen van een brugprogramma (zoals de hbo-bachelors ook geacht worden te volgen, tegen betaling van bepaald instellingscollegegeld) aldus met gebruikmaking van een gelijkwaardig uitgangspunt en -principe, zonder ‘problemen’.

---

⁷ Deze vorm van reageren lijkt wel recentelijk een handelsmerk van de VSNU te zijn geworden, met een duidelijk politieke insteek en het geven van commentaar. Hetzelfde is gebeurd toen er op verzoek van OCW diende te worden gereageerd op de regels die gelden voor ‘Helderheid’ d.w.z. voor het zich bewegen als instelling in het private circuit, het zich houden aan de doelmatigheid en zaken die daarmee van doen hebben. Daarbij worden door de VSNU allerlei regelingen aangehaald, wettelijke scenario’s geschetst, gebruik gemaakt van internationale voorbeelden, om vervolgens een soort rookgordijn op te trekken om te voorkomen dat er rondom het onderwerp een brede discussie kan plaatsvinden. In het rapport waaraan een Leido-groep werkt met betrekking tot de praktijk rond ‘Helderheid’, zal hierop in januari verder worden ingegaan.

“Dit betreft dus niet ‘een enkele getalenteerde student’, zoals in het rapport staat genoemd. Universiteiten willen deze getalenteerde scholieren de kans geven om aan een passende opleiding in Nederland te komen studeren via het voorbereidend jaar.”

De vraag is dus of we als Nederland deze studenten willen binnenhalen voor het doen van een Bachelor, vanaf het begin, vanuit landen die kennelijk geen goed systeem kennen voor het middelbaar en hoger onderwijs. Het ligt meer voor de hand om te helpen bij het aldaar opzetten van een nationaal systeem, om eerst die studenten in eigen land een hoger diploma te laten behalen (kan ook een Associate degree zijn...), om vervolgens hier verder te studeren. Dat maakt het beoordelen van de geschiktheid ook een stuk gemakkelijker en transparanter.

“De VSNU zou graag zien dat de definitie in de Gedragscode wordt verhelderd zodat er duidelijkheid ontstaat over de reikwijdte en bandbreedte van de toepassing hiervan. We gaan hier graag over in gesprek met de Landelijke Commissie en het ministerie van OCW.”

Een aldus geformuleerde wens is vrij kenmerkend voor een tactiek die leidt tot vertraging, en mogelijk tot allerlei nieuwe discussies, na de verkiezingen. Het rapport van de Commissie is helder genoeg, in ieder geval voldoende om duidelijk te maken wat niet kan en ook mag, met een aantal uitgangspunten om verder van alles in te vullen.

“De onderzoekers van het rapport vragen zich af of studenten aan het eind van het voorbereidend jaar daadwerkelijk het vwo-eindniveau bereikt hebben. Hiervoor zijn het ‘slagingspercentage’ van het voorbereidend jaar en het studiesucces in de vervolgopleiding relevant. Het percentage studenten (24%) dat na het voorbereidend jaar niet instroomt in de opleiding is geen duidelijke weerspiegeling van studiesucces, omdat een deel van de studenten er zelf voor kiest niet met de vervolgopleiding te starten. De studieresultaten in de vervolgopleiding laten geen cijfers zien die afwijken van het normale beeld. Oftewel: studenten die via het voorbereidend jaar zijn ingestroomd zijn even succesvol in de opleiding als andere studenten. Het is daarom onduidelijk waarom de commissie de studieresultaten van het voorbereidend jaar in twijfel trekt.”

Interessante verdediging, maar wel in een vorm met standpunten die nader onderzoek vereisen. Er wordt daarbij niet echt ingegaan op de onderliggende argumenten van de Commissie om met een sterke aanbeveling voor een strikte constructie te komen.

Het succes van het voorbereidend jaar zegt niets over de geschiktheid als het gaat om de gelijkwaardigheid met ons vwo-diploma. Het examen wordt opgesteld, afgenomen, nagekeken en gewaardeerd door de universiteit zelf en kent daarmee in een strikte zin altijd een kern van subjectieve beoordeling.

Ook het studiesucces in de wo-opleiding moet nader onder de loep worden genomen, met de vraag of het voorbereidend jaar vooral op een specifieke bacheloropleiding is gericht, en dan met het bezien hoe het daar gaat met de uitval en de studiewissel, en dat soort zaken. Anders gezegd, kent het voorbereidend jaar een brede insteek, vergelijkbaar met het vwo-diploma zoals we dat hier kennen? Een nadere analyse is nodig.

“Over de taalscores geven de universiteiten aan dat de TOEFL-scores zoals gebruikt in dit rapport niet up-to-date zijn. De vergelijkingstabel TOEFL-IELTS score in de gedragscode is verouderd en inmiddels incorrect. Deze tabel is niet aangepast aan de wijze waarop TOEFL sinds enkele jaren geschaalde subscores en het algehele gemiddelde berekent. Daarom werken sommige universiteiten inmiddels met een aangepaste vergelijkingstabel. Het is dus van belang om ook op dit punt de Gedragscode aan te passen.”

Ook herkenbaar, via het aangeven dat bepaalde bronnen verkeerd of onvolledig worden gebruikt, zonder in te gaan op de geconstateerde zaken. Men zou tenminste kunnen aangeven wat dan de andere uitkomsten van de analyse zijn geweest, op hoofdlijnen

Bovendien had de VSNU al enige jaren geleden kunnen ‘ingrijpen’ bij de Gedragscode, op dit specifieke punt, gelet op het feit dat men zelf als organisatie bij deze commissie is betrokken.

“De Landelijke Commissie trekt de wenselijkheid van werving van internationale studenten die nog niet voldoen aan de toelatingseisen in twijfel. De VSNU meent dat het van belang is dat duidelijk is

hoe de werving van deze studenten bijdraagt aan het behalen van geformuleerde ambities van de universiteit (bv. ten aanzien van kwaliteit of diversiteit en inclusie) en ziet dit ook terug bij de universiteiten. Daarnaast lijkt de vraag 'of het wel verantwoord is' buiten de scope van het onderzoek te liggen."

Ook hierbij wordt door de VSNU twijfel gezaaid, door op bepaalde punten aan de conclusies te sleutelen, om aldus aan te geven dat mogelijk het gehele onderzoek niet deugt. Er mag zeker door die Commissie na haar onderzoek een vraagteken worden geplaatst bij de noodzaak om jongeren die in hun eigen land een diploma op ons havo-niveau hebben behaald, in Nederland eerst een (duur) voorbereidingsjaar te laten volgen, zonder zekerheid rond het voldoende afronden ervan en het worden toegelaten (selectie) alsmede het aldus verkrijgen van een certificaat zonder een algemeen civiel effect.

Tevens is het zo dat de kans op studiesucces in het wo zoals we dat in Nederland aanbieden niet kan worden gegarandeerd, met als gevolg dat deze jongere weer terug moet naar het land van herkomst dan wel ergens in het systeem een andere opleiding moet gaan volgen.

Het is dus veel beter om op basis van het in eigen land bewezen studiesucces naar Nederland te komen, en vervolgens een zij-instroomer bij een wo-opleiding te worden, zoals eigenlijk de bedoeling is van de samenwerking binnen de European Higher Education Area – en niet met inzet van allerlei aanvullende arrangementen bij de toelating.

"De VSNU onderschrijft dat er goed en intensief contact moet zijn tussen de universiteit en de aanbieder van het voorbereidend jaar. In enkele gevallen is deze relatie sterk geformaliseerd, waarbij de universiteit zitting heeft in een Joint Strategic Management Board."

Wat betekent het: in enkele gevallen? Dus in vrijwel alle gevallen is dit niet de situatie die kennelijk door de VSNU als zeer wenselijk wordt gezien, in de formele setting (met een hele mooie naam voor de controle: Joint Strategic Management Board, maar dat zal wel een Amerikaanse aanvliegeroute zijn om te suggereren dat ronkende namen veel indruk maken als het gaat om de betrouwbaarheid – en dan ook nog gekoppeld aan 'strategie'... dus op een bepaalde wijze van handelen). Het moet gewoon zo zijn dat de universiteit verantwoordelijk is en zich niet daarvan kan distantiëren door te stellen dat een externe aanbieder alles regelt, maar tegelijkertijd een soort garantie afgeeft aan die partij. Bovendien komen die a.s. studenten niet naar Nederland op basis van loze beloftes, nemen we aan.

"Ook onderschrijven wij dat studenten er baat bij kunnen hebben om op de campus onderwijs te krijgen. Dit gebeurt bij de universiteiten vaak al volledig of ten dele. Eenduidigheid moet echter geen doel op zich zijn, en de nauwe betrokkenheid van de universiteit zou eerder moeten zorgen voor gedifferentieerde programma's die optimaal aansluiten op de betreffende opleidingen. Bovendien geldt ook hier dat de resultaten van het onderzoek niet nopen tot één standaard-programma dat nationaal getoetst wordt. Het feit dat studenten uit het voorbereidend jaar in de opleiding niet onder doen voor andere studenten, is een positieve indicatie van de kwaliteit van het programma in het voorbereidend jaar."

Een beetje een herhaling van zetten, ook weer een manier om zich te verdedigen. Dus toch een paar punten als commentaar. Men gebruikt het begrip 'eenduidigheid', maar duidelijkheid op een bepaald punt is helemaal niet ongewoon. Het betekent dat men allemaal van gelijke principes kan uitgaan. Mogelijk denkt men hierbij eerder aan 'eenvormigheid' of 'gelijkheid', dus dat er sprake zou moeten zijn van eenzelfde aanpak en landelijke kaders met dwingende regels⁸. De aanbeveling die de LC doet en door de NRTO en de VH wordt onderschreven, laat zien dat dit helemaal niet het geval is.

Echter, de universiteiten weten heus wel dat ze vallen onder de Nederlandse wetgeving en dat degenen die kunnen worden toegelaten tot een wo-bachelor, moeten voldoen aan landelijke eisen, met een vwo-diploma en dan met een differentiatie in profielen en aanvullende vakken. De VNSU

⁸ Dergelijke vormen van verweer zijn bekend van de afgelopen decennia. Zodra er wordt gepleit voor een landelijke afstemming en het bezien hoe van elkaars bevindingen gebruik kan worden gemaakt, wordt op strategisch en bestuurlijk niveau geroepen dat men geen gemeenschappelijk format wil, geen nationale aanpak – om vervolgens te wijzen op de autonomie van de instellingen die publiek worden bekostigd.

lijkt zich kennelijk te willen kennelijk aan eisen die binnen het stelsel worden onderschreven, met de wettelijke kaders.

Het wijzen op succes bij een groep die niet bestaat uit 'gemiddelde' jongeren en waarbij de werving is gericht op degenen die met veel zekerheid het voorbereidend jaar zullen behalen (met eventueel extra ondersteuning, begeleiding en aanvullende lessen), is geen goede aanpak om iedereen ervan te overtuigen dat het instrument een juiste vorm kent. Je kunt namelijk hetzelfde stellen ten aanzien van de vwo'ers die gemiddeld meer dan een 8 scoren, en het heel goed doen. Je komt dus via een omweg weer uit bij de vraag: Hoe moet Nederland deze groep van dienst zijn, los van jongeren die in hun eigen land geen kans op goede scholing hebben en tussen wal en schip dreigen te geraken? In dat geval is een Nederlands beleid nodig dat daaraan ten grondslag dient te liggen.

Verdere aanbeveling LC:

Voorkom dat voorafgaand aan een opleiding die een numerus fixus kent of op andere wijze selecteert bij de toelating, een voorbereidend jaar wordt aangeboden.

“De VSNU deelt met de commissie dat het van groot belang is dat (aankomende) studenten weten waar zij aan beginnen. In het geval van een voorbereidend jaar dat vooraf gaat aan een numerus fixus opleiding, is het van belang dat de betreffende student weet dat de toelating tot de opleiding nog niet zeker is en er een alternatieve (niet NF) opleiding is waar de student aan zou kunnen beginnen als hij/zij niet in de NF opleiding kan instromen. Ook bij een schakeltraject (een andere situatie maar op sommige punten vergelijkbaar) werken sommige universiteiten op deze wijze. Het is aan de instelling om hier een afweging in te maken, maar we herkennen het dilemma en gaan hier graag over in gesprek met de Landelijke Commissie.”

Goed dat men in gesprek hierover wil gaan – graag snel - mede omdat het voorbereidend jaar een specifiek karakter kent, gericht is op een bepaalde voortzetting en het niet automatische betekent dat een andere opleiding door de betrokkene acceptabel wordt gevonden. Is bekend hoe deze groep het doet, waar en met welke gevolgen?

2.3 Vraag: Toezicht op evaluatiebureaus

De voornoemde leden van D66 vragen om een toelichting over de evaluatiebureaus en vragen op welke wijze de onderwijsinspectie in de periodieke evaluatie aandacht heeft voor de rol van de evaluatiebureaus en ten aanzien van de evaluatiebureaus aanbevelingen kan doen.

Het gaat D66 om de evaluatiebureaus, terwijl GroenLinks het heeft over visitatiebureaus en daarover ook een vraag heeft – zie verderop. Maar het gaat dus om de voormalige VBI's, de organisaties die hogescholen en universiteiten ondersteunen bij allerlei processen die te maken hebben met de accreditatie en ook een rol daarin mogen en kunnen spelen. Bij de Toets Nieuwe Opleiding is die betrokkenheid minder maar er zijn veel bureaus die veel werk verrichten om het dossier op orde te krijgen.

Kennelijk heeft men bij die politieke partijen bepaalde gevoelens bij het werk dat zij doen, onder de vlag en het toezicht van de NVAO, maar wel zelfstandig en met gebruikmaking van de wensen van de opleiding die wordt beoordeeld.

Er is tevens veelal sprake van een soort voor-onderzoek dat door een bureau kan worden gedaan, om met aanbevelingen te komen hoe de kwaliteit te bevorderen. Maar het kan ook vaak gaan om een vorm van training voor de daadwerkelijke visitatie/accreditatie van een opleiding, waarbij hetzelfde bureau ook een afdeling daarvoor heeft, goedgekeurd door de NVAO voor dat werk.

Antwoord van de minister

In het beoordelingskader staat in de eerste alinea vermeld dat de inspectie bij de beoordeling van iedere standaard in principe de bijdrage van iedere actor binnen het stelsel kan onderzoeken. Daar vallen ook de evaluatiebureaus onder. Zij zijn genoemd, soms expliciet als evaluatiebureau, soms omschreven als organisatie die de peers ondersteunt of de beoordeling regelt, in de toelichting bij standaarden 1, 2, 3 en 6.

De evaluatiebureaus hebben in formele zin geen rol in het accreditatiestelsel. In de praktijk kunnen zij wel een belangrijke rol spelen bij de voorbereiding op en ondersteuning bij het beoordelingsproces.

Die rol kan van betekenis zijn bij verschillende standaarden in het onderzoekskader van de onderwijsinspectie.

Het klopt dus dat dergelijke bureaus formeel gezien geen plek in het systeem hebben. Maar in dit geval is er wel sprake van een afgeleide vorm. Ze kunnen tegelijkertijd worden ingehuurd door een hogeschool of universiteit om alle beschikbare kennis in te zetten voor een onderzoek, een advies en een proefvisitatie – en ook voor gerichte trainingen van de betrokkenen. Je kunt je dan afvragen of die inzet wel bij hetzelfde bureau kan worden neergelegd.

Zij heeft in haar vorige evaluatie van het accreditatiestelsel aandacht besteed aan de rol van evaluatiebureaus. Ze heeft gesprekken gevoerd met betrokkenen bij evaluatiebureaus, documenten van evaluatiebureaus opgevraagd en geanalyseerd, en daarover gerapporteerd in het eindrapport. Ook heeft de onderwijsinspectie enkele aanbevelingen gedaan over de evaluatiebureaus (zie de annex, met de aanbevelingen uit 2018).

We nemen aan dat die aanbevelingen in een volgend onderzoek worden bekeken of het opvolgen ervan, hoe en met welke consequenties.

2.4 Vraag: Visitatiebureaus

De voornoemde leden van Groen Links vragen of er in het huidige toezicht gekeken wordt naar de visitatiebureaus en hun werkwijzen, en of er verschillen zijn in aanpak en samenstelling van de panels. Zijn er verschillen in het aantal positieve beoordelingen tussen de verschillende bureaus, zo vragen deze leden.

Antwoord van de minister

De onderwijsinspectie heeft in de evaluatie van het accreditatiestelsel aandacht voor de rol die evaluatiebureaus in de praktijk kunnen spelen bij visitaties. Voor de wijze waarop zij dit doet, verwijs ik u naar de beantwoording op de vraag van de leden van de D66-fractie over evaluatiebureaus.

In het laatste evaluatierapport constateerde de onderwijsinspectie dat er tussen evaluatiebureaus verschillen zijn in de werkwijze van panels en de wijze van rapportage. Tevens waren er verschillen tussen de evaluatiebureaus in het percentage van opleidingen dat het oordeel 'goed' of 'excellent' kreeg.

De onderwijsinspectie benadrukte dat dergelijke verschillen wel opmerkelijk zijn, maar geen bewijs vormen voor de onbetrouwbaarheid van oordelen. Naar aanleiding van dit rapport heb ik verschillende acties ondernomen.

Eerst maar even kijken naar wat hier staat: 'verschillen wel opmerkelijk', 'geen bewijs voor onbetrouwbaarheid' en 'acties ondernomen'. Rook, vuur resp. blussen? Het kan zijn dat OCW de angel uit een mogelijk emotionele discussie heeft willen halen, om te voorkomen dat een verder en diepgravend onderzoek in gang moet worden gezet. Mochten daar negatieve zaken uit naar voren komen, dan zal er iets moeten worden gedaan met de uitgebrachte oordelen, en daar lijkt niemand op zitten te wachten.

Het lijkt er bovendien op dat een eventueel probleem alleen heeft te maken met het toekennen van 'goed' dan wel 'excellent', alwaar mogelijk met 'voldoende' had kunnen volstaan. Er zijn CvB's die streven naar een hogere status voor hun instelling en dat kan mede met het hebben van relatief veel goede en excellente opleidingen.

Daarnaast kunnen de bureaus zich absoluut niet permitteren dat zwakke opleidingen een (net) voldoende beoordeling krijgen. Daarnaast kan er namelijk ook gebruik worden gemaakt van de optie met het inzetten van een herstelperiode.

Ik heb de NVAO verzocht om een systeem van training en certificering voor secretarissen in te stellen, met als doel een meer consistente toepassing van het accreditatiekader, waarbij ook aandacht is voor de basisspelregels voor de werkwijze van panels. Tevens is de beoordelingsschaal teruggebracht naar voldoende/onvoldoende en is het accreditatiekader op bepaalde punten gewijzigd.

Een paar brandslangen zijn dus uitgerold, om in die beeldspraak te blijven. Kennelijk worden deze acties toch op die schaal genomen, gelet op de mogelijk zwakke punten in het accreditatiestelsel

en die te versterken, en die niet alleen te maken hebben met het eindoordeel. We kunnen het zien als voortschrijdend inzicht.

2.5 Vraag: Voertaal tijdens accreditatie en inbreng studenten

De leden van de VVD-fractie vragen wat de voertaal is tijdens visitaties van de NVAO. Op welke manier en in welke taal kunnen studenten hun input leveren over de kwaliteit van hun onderwijs, zo vragen de leden.

De achterliggende vraag is uiteraard in hoeverre het Engels – na het gebruik bij de opleidingen – nu ook van (negatieve) invloed is op de processen die passen bij een accreditatie.

Antwoord van de minister

De meeste opleidingsvisitaties vinden plaats in het Nederlands. In het geval dat er internationale leden aan het panel zijn toegevoegd is de voertaal van de visitatie in het algemeen in het Engels. Indien studenten zich in het Engels onvoldoende kunnen uitdrukken, kan altijd in het Nederlands worden gecommuniceerd met de Nederlandse panelleden, secretaris of procescoördinator of via medestudenten die ook aan het gesprek deelnemen. De instellingen maken over de voertaal, in afstemming met het visitatiepanel, een eigen afweging.

Een wel bijzonder intrigerend antwoord, dat mogelijk vervolgens weer vragen oproept en ook wel een aanzet kan zijn voor een nadere analyse. Mogelijk doen de Kamerleden ook daar iets mee, als de behandeling van dit stuk plaatsvindt.

Het gebruik van 'de meeste' is vreemd. Het geeft geen goed beeld. Geen percentage of zoiets, wat best zou kunnen. Zo is er sprake van een 'suggestie' – zodanig dat men denkt dat het wel meevalt.

Wat niet wordt genoemd is de taal die voor de documenten wordt gebruikt, dus voor het zelf-evaluatie-rapport dat moet worden aangeleverd. Dat vraagt een zorgvuldig gebruik van begrippen, vaak puur Nederlands, naar het Engels vertaald. Maar het ligt voor de hand dat als een opleiding (ook) in het Engels wordt aangeboden, de onderliggende accreditatiestukken in twee talen beschikbaar zullen zijn. Of dit allemaal als een verzwarende last kan worden gezien, in formele zin, is vervolgens een logische vraag – zeker als de keuze voor het Engels door de instelling zelf is gemaakt.

OCW maakt zich zorgen over het Engels van de studenten, gezien de vraagstelling, maar het kan ook gelden voor de docenten. Nogmaals, bepaalde gevoelens, oordelen en beelden laten zich in het Engels lastig omschrijven, zeker als iemand geen native speaker is.

Er zijn verschillende manieren waarop studenten tijdens de visitatieprocedure zich kunnen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs. Dit kan onder andere via het zogeheten studentenhoofdstuk in de zelfevaluatie van de opleiding, via de opleidingscommissie waarmee het visitatiepanel spreekt, en via aparte gesprekken van het visitatiepanel met studenten.

Drie verschillende mogelijkheden, zeker goed te gebruiken als de studenten ook ad-random moeten komen opdraven. Zie de volgende vraag.

2.6 Vraag: Welke studenten en hoe geselecteerd...

Voornoemde leden van de VVD vragen op welke manier de input van studenten wordt gevraagd tijdens visitaties. Zij willen weten of dit enkel langs de lijnen loopt van zogenaamd democratisch gekozen panels, zoals opleidingscommissies of dat het ook voor studenten zonder officiële functie mogelijk om hun lof of onvrede te uiten over hun studie.

De VVD, maar dat gebeurt meer⁹, spreekt hiermee een soort wantrouwen uit richting de instellingen als het gaat om de studenten die meeschrijven aan het zelf-evaluatie-rapport dan wel in gesprek gaan met het panel namens de NVAO (mogelijk ook al omdat de opleiding leden mag aandragen voor dat panel).

⁹ Denk aan het voorstel om meer 'on the spot' te gaan bezien hoe het gaat met studenten, de kwaliteit, het afstandsonderwijs e.d. – mede door het inzetten van 'student-inspecteurs' of 'mystery guests'. Dat voorstel werd afgeschoten, maar het verlangen om meer controle te kunnen uitoefenen, duikt steeds weer op.

Ook kenmerkend is het 'cynische' gebruik van het begrip 'zogenamd' democratisch gekozen zijn van de commissies binnen de instelling. Uit andere stukken is gebleken dat men het verkiezingsproces wel prima vindt verlopen maar dat vervolgens kennelijk het onderbrengen en verdelen van studenten in de belangrijkste overlegorganen niet vaak handig geschiedt, onder invloed van de aangebrachte inspraakstructuur.

Voor de beantwoording over de manieren waarop studenten een inbreng kunnen leveren verwijst ik naar mijn eerste antwoord. De opleidingscommissie is een belangrijke maar zeker niet de enige manier voor studenten om zich tijdens de visitatieprocedure uit te spreken over de kwaliteit. Ook studenten zonder officiële functie hebben de mogelijkheid om met het visitatiepanel in contact te treden en bij te dragen aan het studentenhoofdstuk.

Klopt, maar op welke wijze kunnen die studenten zonder een formele functie in contact komen met het panel en vervolgens hun verhaal doen, los van het plaatsnemen in een panel tijdens de dagen dat men op bezoek komt? Het apart actie ondernemen kan suggereren dat die studenten 'uit de school willen klappen' en 'het andere verhaal willen vertellen'. Je zou bijna kunnen zeggen dat er zo twee 'kampen' tegenover elkaar kunnen komen te staan – een situatie die absoluut moet worden vermeden.

De leden van de VVD-fractie vragen in hoeverre er wordt gekeken naar de manier waarop ze hun deskundigheid kunnen overbrengen, bijvoorbeeld als zij communiceren in een andere taal zoals in het Engels. Daarnaast vragen zij op welke manier de motie van de leden Wiersma en Bruins wordt uitgevoerd, die vraagt naar een verhoging van de Engelse taalvaardigheid van docenten.

Het blijft dus een heikel punt bij de VVD en andere politici, het voortschrijden van het Engels in een systeem dat is gebouwd op de Nederlandse wet- en regelgeving – en de afspraken, dat dan wel weer, binnen de European Higher Education Area. Ook is de drang groot als het gaat om het aantrekken van meer buitenlandse studenten, met een reguliere bekostiging als die uit de EER komen. Daarbij worden die studenten niet geacht het Nederlands te beheersen, juist omgekeerd: men komt die groep tegemoet door de gehele studie in het Engels aan te bieden¹⁰. Daarnaast wordt verwacht dat met de Brexit Nederland en Ierland heel aantrekkelijk gaan worden voor buitenlandse studenten vanwege het feit dat ze in die landen voor veel studies terecht kunnen.

Om een kwaliteitsbeoordeling uit te voeren moeten panels voldoende deskundigheid hebben, bijvoorbeeld actuele kennis van het betreffende vakgebied en recente ervaring in het betreffende werkveld. Van secretarissen wordt deskundigheid verwacht ten aanzien van bijvoorbeeld beoordelingsprocessen en grondige kennis van het accreditatiekader. De deskundigheidseisen zijn nader uitgewerkt in het accreditatiekader van de NVAO.

In het laatste evaluatierapport van de onderwijsinspectie (2018) heeft zij geconcludeerd dat de deskundigheid over het algemeen op orde is. Zij heeft enkele aanbevelingen gedaan maar deze hebben geen betrekking op de voertaal bij visitaties.

We denken dat de minister de vraag anders ziet dan als bedoeld nl. het gaat om de deskundigheid van de studenten die bij een visitatie betrokken zijn. Maar ook dan wordt voorbijgegaan aan de situatie dat er Nederlands-sprekende mensen in het panel zitten terwijl de voertaal Engels is. Zoals al eerder gemeld is het gebruik van vaktaal en allerlei specifieke begrippen in het Engels vaak toch anders, met andere 'gevoelsmatige interpretaties'.

In de annex staat een aantal van de passages en aanbevelingen die door de inspectie in 2018 zijn gedaan. We menen overigens wel dat de vraag over het gebruik van de Engelse taal niet eens aan de orde is geweest en dus ook niet is gesteld. Het woord 'Engels' komt geen enkele plek voor in het rapport. Dus het is zeker iets voor de volgende rapportage om mee te nemen.

We gaan de verhoging van de Engelse taalvaardigheid van docenten nogmaals bespreken met de koepels en ervoor zorgen dat de instellingen dit goed op het netvlies hebben. Er zijn vooralsnog

¹⁰ Wettelijk dient elke opleiding in Nederland in de Nederlandse taal beschikbaar te zijn, en dan mag het ook in andere talen als dat nodig is (overtuigend aan te tonen). Maar in de praktijk blijkt dat niet altijd het geval te zijn. Mogelijk dat bij een strengere regelgeving de NVAO straks meer opties heeft om hiernaar te kijken.

geen signalen dat er onderwijsinstellingen zijn die onvoldoende inspanning leveren om de taalvaardigheid van docenten te verhogen.

Vooralsnog dus, zoals gemeld, maar het houdt in dat de inspectie in een volgende rapportage een inventarisatie zal meenemen, denken we. Daarnaast is het spiegelbeeld van 'onvoldoende' een voldoende, goed of uitstekend (excellent). Voor opleidingen waarbij het gaat om scherp hanteren van de buitenlandse taal lijkt 'voldoende' niet toereikend...

Van belang is te benoemen, zoals destijds aangegeven in bijvoorbeeld de kabinetsreactie op het IBO internationalisering van het (hoger) onderwijs, dat ik zie dat ho-instellingen steeds meer zelf actief taalbeleid voeren voor docenten. Zo hebben instellingen in hun internationaliseringsagenda afgesproken dat docenten binnen universiteiten de onderwijstaal minimaal op C1-niveau beheersen. Voor hogescholen geldt hetzelfde, met aandacht voor de beroepspraktijk en vaktaal. Ook is er aandacht voor de beheersing van het Engels van ondersteunend personeel.

Wordt het beheersen van een bepaalde taal straks een eis, een onderdeel van de lerarenopleidingen en andere aanstellingsvoorwaarden? Uiteraard moeten docenten hun vakliteratuur kunnen lezen en begrijpen, en dan is C1 prima. Maar lesgeven is anders, in werkgroepen en andere zeer interactieve werkvormen.

Het beheersen door ondersteunend personeel lijkt ons in algemene zin zich te kunnen beperken tot degenen die in contact komen met studenten en personeel waarbij het gebruik ervan relevant is.

In het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid is opgenomen dat een ho-instelling in het instellingsplan de wijze waarop de instelling met betrekking tot de taal waarin de opleiding wordt gegeven, de kwaliteit van het onderwijs aan de opleiding waarborgt. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de Engelse taalvaardigheid van docenten.

Daarnaast is er een externe kwaliteitsborging op de taalvaardigheid van docenten via de accreditatie. Sinds 2018 is in het accreditatiekader opgenomen, als onderdeel van de opleidingsbeoordeling dat docenten beschikken over voldoende beheersing van de taal waarin zij doceren.

Prima. Food for thought...

Annex

De onderwijsinspectie heeft in haar rapport van 2018 een aantal aanbevelingen gedaan als het gaat om de rol van de evaluatiebureaus, dus de voormalige VBI's, bij de visitatie en bijkomende activiteiten.

We geven deze passages uit het rapport aangezien de minister hiernaar verwijst en tevens aangeeft dat de inspectie er later nog een keer op zal terugkomen, in een soort evaluatie.

In elke passage hebben we de uitspraak over zo'n bureau **vet** gemaakt.

1 Beperkte en Uitgebreide opleidingsbeoordelingen

De beperkte en uitgebreide opleidingsbeoordelingen BOB en UOB zijn bedoeld om te beoordelen of een opleiding van voldoende kwaliteit is, en om te stimuleren dat de opleiding zich verder ontwikkelt boven basiskwaliteit. Elke opleiding krijgt eens in de zes jaar bezoek van een visitatiepanel. Het panel wordt altijd vooraf door de NVAO gekeurd. De instellingen kunnen zich bij de organisatie van de visitatie laten begeleiden door een van de evaluatiebureaus. Bijna iedere instelling kiest hiervoor. **In dat geval ondersteunt een secretaris van het evaluatiebureau het panel.**

2 BOB/UOB

We kunnen erop vertrouwen dat het accreditatiestelsel de basiskwaliteit van opleidingen voldoende borgt, uitgaand van de mogelijkheden die een systeem met peerreview daartoe biedt. Ook stimuleert het de opleidingen tot verbetering.

Ter verbetering van de betrouwbaarheid van de beoordelingen stellen we voor de gedifferentieerde oordelen goed en excellent af te schaffen, basisspelregels te introduceren voor de werkwijze (inclusief normering) van de visitatiepanels en **medewerkers van evaluatiebureaus geen deel meer te laten uitmaken van de panels.**

3 Standaard 1 - Informatievoorziening

Bied opleidingen duidelijke informatie over de werking van het accreditatiestelsel en de openheid in het kader. Overweeg een brochure met een helder, beknopt overzicht van verantwoordelijkheden en processen, inhoudelijke informatie. **Inzage in handreikingen en operationalisaties van de evaluatiebureaus is gewenst.**

4 Standaard 2 - Onafhankelijkheid

Versterk de onafhankelijkheid door medewerkers van evaluatiebureaus geen lid meer te laten zijn van het panel. Secretarissen dienen inzicht te geven in advieswerk van het evaluatiebureau aan NVAO.

5 Geen ondersteuning evaluatiebureau

Bij een TNO zijn de organisatie van het panel en de ondersteuning door procescoördinator en secretaris in handen van de NVAO. Anders dan bij de accreditatie van bestaande opleidingen is het niet gebruikelijk dat instellingen de ondersteuning inroepen van een evaluatiebureau. Als een instelling dat wel doet, dan vraagt ze een evaluatiebureau om hulp bij de opbouw van de aanvraag; tijdens de TNO zelf speelt het evaluatiebureau dan vervolgens geen rol.

Tijdens de TNO hebben instellingen dus geen houvast aan de ondersteuning, begeleiding, handreikingen en uitwerkingen van het beoordelingskader die de evaluatiebureaus aanbieden. Dit maakt dat opleidingen tijdens een TNO nog sterker leunen op de informatie die de NVAO aanreikt.

6 Contact instelling met procescoördinator aandachtspunt

Instellingen ervaren de procescoördinator als minder toegankelijk en bereikbaar – vooraf en achteraf – dan de evaluatiebureaus die de instellingen begeleiden tijdens de opleidingsaccreditatie.

Instellingen zeggen niet goed te weten of en hoe vaak ze contact mogen opnemen. Opleidingen geven aan dat ze daarbij verschil ervaren tussen de verschillende procescoördinatoren. De NVAO geeft aan dat de procescoördinator graag informatie versterkt, zolang het geen advisering over de inhoud van de aanvraag is.

Sommige instellingen aarzelen echter om contact op te nemen met de NVAO. De assertiviteit naar de NVAO is vaak beperkt; men wil de beoordelende instantie, die de NVAO toch altijd is, niet te veel 'lastigvallen' met vragen.

Dat is anders bij de evaluatiebureaus bij de opleidingsbeoordelingen: daar laten instellingen een vrij grote assertiviteit zien, aangezien ze die bureaus betalen voor hun diensten.

7 Meer kennisdeling door instellingen mogelijk

Ook instellingen kunnen hun eigen ervaringen meer kunnen delen. Koepels kunnen dit faciliteren. **Te denken valt aan de wijzen waarop een goed informatiedossier wordt geschreven, iets waar nu met regelmaat de hulp van een evaluatiebureau wordt ingeroepen.** Of over de rol die de kwaliteitszorgafdeling kan spelen bij een TNO.

8 De opleidingsaccreditatie

De opleidingsaccreditatie is bedoeld om te beoordelen of een opleiding van voldoende kwaliteit is, en om te stimuleren dat de opleiding zich verder ontwikkelt boven basiskwaliteit. Elke opleiding krijgt eens in de zes jaar bezoek van een visitatiepanel, bestaande uit peers. Het panel beoordeelt de kwaliteit van de opleiding aan de hand van het beoordelingskader van de NVAO.

Zowel op standaardniveau als op eindniveau zijn vier oordelen mogelijk: onvoldoende, voldoende, goed en excellent. Op basis van het visitatierapport van het panel besluit de NVAO onafhankelijk of de opleiding wordt geaccrediteerd.

De instellingen kunnen zich bij de organisatie van de visitatie laten begeleiden door een van de evaluatiebureaus, die marktpartijen zijn. Bijna iedere instelling kiest hiervoor.

In dat geval ondersteunt een secretaris van het evaluatiebureau het panel. Formeel maken de secretarissen geen onderdeel uit van het panel en hebben ze dus geen invloed op de beoordelingen.

In de praktijk kan dat anders liggen: ze coördineren de voorbereidingen van het panel, hebben tijdens het intern beraad van het panel een actieve rol, dragen bij aan de consistentie van oordelen, wijzen op punten waarop het panel moet doorvragen en schrijven het rapport. De werkwijze van het panel wordt bepaald door het evaluatiebureau waar de secretaris aan is verbonden.

9 Onafhankelijkheid

Opleidingsdirecteuren zijn positief over de mate waarin de verschillende actoren in het accreditatiestelsel onafhankelijk functioneren. **Wel staat, zo merken we op, de onafhankelijkheid onder druk door de spanning die de marktwerking bij de evaluatiebureaus met zich mee kan brengen.**

Zo is er sprake van tegenstrijdige belangen als een evaluatiebureau de voorzitter van het visitatiepanel levert, of als de secretaris van het panel verbonden is aan een evaluatiebureau dat naast de visitatiewerkzaamheden ook advieswerk verricht voor dezelfde instelling.

Er zijn op dit moment overigens geen aanwijzingen dat er sprake is van onterechte oordeelsvorming door belangenverstrengeling.

10 Kwaliteitsborging

De kwaliteit van de partijen die betrokken zijn bij de visitatie en accreditatie is over het algemeen voldoende geborgd. De kwaliteitsborging van het stelsel als geheel is echter nog onvoldoende. Dat hangt ook samen met de onduidelijkheid in de verantwoordelijkheidsverdeling en bevoegdheden van de minister, de NVAO en de inspectie voor de permanente kwaliteitsborging van het stelsel. Versterking van de kwaliteitsborging is noodzakelijk om de betrouwbaarheid van de oordelen te vergroten.

Sinds ons vorige onderzoek in 2013 heeft de NVAO te weinig aanvullende maatregelen genomen om de betrouwbaarheid van de beoordelingen met kwantitatieve gegevens systematisch te evalueren. De kwalitatieve analyses van de NVAO zijn de laatste jaren wel verbeterd.

Het ontbreekt de NVAO aan de bevoegdheid om bepaalde documenten van de evaluatiebureaus (bijvoorbeeld operationalisaties van beoordelingskaders of handreikingen voor de zelfevaluatie) op te vragen en daarin zo nodig te kunnen bijsturen.

In algemene zin zien we verbeterpunten op de volgende terreinen: de gedifferentieerde oordelen, de werkwijze (inclusief normering) van de visitatiepanels, de positie van de evaluatiebureaus, de lasten bij de clusterwijze visitatie en de bevoegdheden van de NVAO.

Op al deze vlakken zijn concrete maatregelen mogelijk die de kracht van het accreditatiestelsel kunnen vergroten. In onderstaande aanbevelingen zijn de verbeterpunten nader toegelicht.

11 Aanbevelingen

We komen tot de volgende overkoepelende aanbevelingen aan het ministerie van OCW, de NVAO, de evaluatiebureaus en de opleidingen:

OCW

- Pas de beoordelingsschaal bij visitaties en accreditaties aan: vervang de gedifferentieerde oordelen 'goed' en 'excellent' door een toelichting op de sterke kanten en ontwikkelpunten van de opleiding. Een opleiding wordt dan wel (eventueel onder voorwaarden) of niet geaccrediteerd, op basis van een visitatierapport waarin de standaarden zijn beoordeeld met 'voldaan' of 'niet voldaan'.
- Verhelder de verantwoordelijkheidsverdeling bij permanente kwaliteitsborging van het accreditatiestelsel, zodat de oordelen – ook die over de basiskwaliteit – betrouwbaarder worden. Geef de NVAO daarbij passende bevoegdheden om de betrouwbaarheid van oordelen te borgen. Aandachtspunten zijn:
  1. de onafhankelijkheid en deskundigheid van de secretarissen (mogelijk door verplichte certificering);
  2. de werkwijzen van panels, die moeten leiden tot betrouwbare oordelen.
  3. Bezie de mogelijkheid om alle secretarissen onder te brengen bij de NVAO om de betrouwbaarheid van oordelen te versterken. Deze maatregel is dermate verstrekkend dat een nadere verkenning gewenst is.
  4. Verken de mogelijkheden van kleinere visitatiegroepen om de accreditatielasten te verminderen.

NVAO

Zorg ervoor dat de betrouwbaarheid van de oordelen beter is vast te stellen, bijvoorbeeld op de volgende manieren:

- Evalueer systematisch de betrouwbaarheid van de beoordelingen, door kwantitatieve analyses van de oordelen te maken en de gesprekken met evaluatiebureaus over het juiste gebruik van de beoordelingskaders te intensiveren.
- Leg basisspelregels voor de werkwijze van panels vast in het beoordelingskader. Te denken valt aan een grondig vooroverleg van het panel, een minimaal aantal te onderzoeken eindwerken en een kallibratie binnen het panel.
- Investeer in de (permanente) professionalisering van secretarissen en overweeg om de voorwaarden voor certificering uit te breiden.

Evaluatiebureaus

Bied de NVAO jaarlijks inzage in handreikingen en operationalisaties, en in advieswerkzaamheden.

Opleidingen

- Besteed meer aandacht aan een effectieve organisatie van de clustergewijze visitaties. Verbeter daarbij de samenwerking tussen bekostigde en de niet- bekostigde opleidingen.
- Maak van kwaliteitsborging en zelfevaluatie een continu proces. Daardoor kost de voorbereiding van de visitatie minder tijd en wordt het eigenaarschap van de onderwijsteams voor de onderwijskwaliteit van hun opleidingen versterkt.